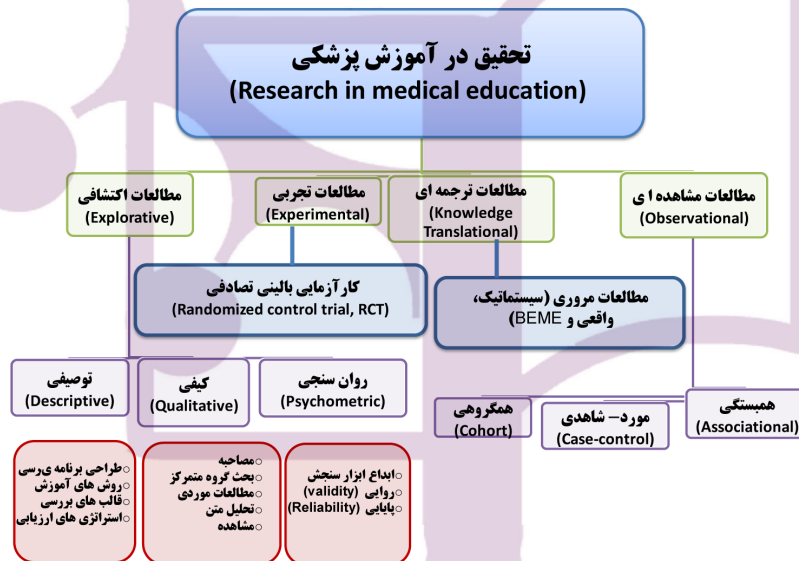

پژوهش در آموزش پزشکی (۱)

- **مطالعات تجربی (Experimental. S)** که هدف آنها تصدیق اثرات یک مداخله است.
- **مطالعات مشاهده‌ای (Observational. S)** که در آنها موضوع اساسی پیش بینی برخی روابط میان متغیرهاست. مطالعات کوهورت (Cohort. S)، همبستگی (Associational. S) و مورد-شاهدی (Case-control. S) سه نمونه از مطالعات رایج مشاهده‌ای هستند.
- **مطالعات ترجم‌های (Translational. S)** که هدف آنها به کارگیری و اجرای یافته‌های تحقیقی در فرآیندهای آموزشی و یادگیری است. در آموزش پزشکی، مطالعات ترجم‌های تحت سه عنوان عمده‌ی خلق دانش، به کارگیری دانش و مطالعات ارزیابی کارآمدی مورد بحث قرار می‌گیرند.

تحقیق در علوم پزشکی در صدد آن است که دانش، درک یادگیری و آموزش را عمیق تر کند. در این زمینه، چندین رویکرد تحقیقی وجود دارد که هر کدام هدف خاصی را دنبال می‌کنند. به طور کلی، می‌توان رویکرد‌های مطالعات مربوط به تحقیق در آموزش علوم پزشکی را در چهار طبقه قرار داد (نمودار ۱) که عبارتند از:

- **مطالعات اکتشافی (Explorative. S)** که هدف آنها مدل‌پردازی است. این هدف با تعیین، توصیف و تحلیل خصایص و مکانیسم‌های زیربنایی پدیده‌ها، رفتارها، مداخلات و ابزارهای اندازه‌گیری و ... صورت می‌گیرد. مطالعات توصیفی (Descriptive. S)، کیفی (Qualitative. S) و روانسنجی (Psychometric. S) در این طبقه از مطالعات قرار می‌گیرند.

نمودار ۱: انواع مطالعات در حوزه آموزش علوم پزشکی

تحقیقی مناسبی برسد، ضروری است یک چارچوب نظری-مفهومی داشته باشد. به عبارت دیگر باید تئوری‌های زیربنایی مکانیسم‌ها و اصول یادگیری، تدریس و آموزش مربوط به موضوع انتخاب شده را مشخص نماید. سپس، ضروری است تعیین نماید پیرامون موضوع انتخاب شده چه دانسته‌هایی موجود است و چه مواردی هنوز نیاز به تحقیق بیشتر دارد (نمودار ۲).

قبل از انتخاب هر یک از انواع مطالعات فوق‌الذکر، لازم است پژوهشگر ابتدا ایده‌ای را که دغدغه وی شده است به صورت سؤالی تحقیقی فرموله نماید. در این راستا است که چهارچوب نظری مطالعه اهمیت پیدا می‌کند.

برای آن که پژوهشگر از ایده‌ای، مشکل یا پدیده مورد علاقه به سؤال

است. عبارت از آن است که مؤلفه‌ها یا عبارات یک آزمون یا پرسشنامه تمامی ابعاد مفهوم مورد اندازه‌گیری را شامل شود.

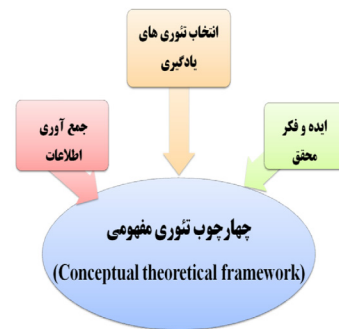
۳) روایی معیار: این نوع روایی به میزان توافق حاصل از اجرای یک پرسشنامه با پیامد حاصل از اجرای پرسشنامه دیگر اشاره دارد. آزمون دیگر به عنوان معیار در نظر گرفته می‌شود. دو نوع روایی معیار شامل روایی پیش بین (Predictive. V) و روایی همزمان (Concurrent. V) است. جهت تعیین روایی پیش بین، ارتباط پیامد یک ابزار با پیامدهای ابزاری دیگر در آینده تعیین می‌شود. مثلاً، تعیین ارتباط بین نمرات فرد در دبیرستان و میزان پیشرفت و نمرات وی در دانشکده پزشکی، نوعی معیار است که در آینده تعیین می‌شود. ولی اگر پژوهشگر ارتباط میان پیامدهای یک ابزار با ابزاری دیگری را به طور همزمان تعیین کند، در حقیقت وی روایی معیار از نوع همزمان را مدنظر داشته است.

۴) روایی سازه: این نوع روایی از نظر انجام آن مشکل‌ترین نوع روایی است معمولاً محققان تلاش می‌کنند ارتباط بین نمرات، اندازه‌گیری‌ها و عملکردهایی که تصور می‌شود به یک سازه یا تئوری خاص مربوط باشند را تعیین کنند.

دو نوع پایایی وجود دارد که عبارتند از:

قابلیت تکرار: بدان معناست که مثلاً دانشجویی که نمره بالایی در یک آزمون خاص کسب می‌کند، وقتی همان آزمون در موقعیت دیگری اجرا شود، باز هم نمرات بالایی کسب خواهد کرد. به طور معمول، محققان به دو نوع مختلف قابلیت تکرار یعنی پایایی درون ارزیاب‌ها (Intra-rater) و پایایی بین ارزیاب‌ها (Inter-rater) اشاره دارند. پایایی درون ارزیاب‌ها عبارت از آن است که با گذشت زمان به چه میزان قضاوت یک ارزیاب از موضوعی خاص ثابت خواهند ماند و پایایی بین ارزیاب‌ها حاکی از آن است که در مورد یک دانشجوی خاص، چه میزان قضاوت ارزیاب‌های مختلف یکسان است.

انسجام درونی: حاکی از آن است که عبارات یا پرسش‌های یک آزمون تا چه اندازه جملگی یک سازه یا موضوع یکسان را اندازه‌گیری می‌گیرند. دوره برای اندازه‌گیری انسجام درونی وجود دارد: محاسبه ضریب پایایی و تقسیم بندی آزمون‌ها و محاسبه ضریب همبستگی بین دو قسمت

نمودار ۲: عوامل ساختاری چارچوب تئوری - مفهومی

مطالعات اکتشافی

۱- مطالعات توصیفی: توصیف پدیده‌ها یا راهکارهای تازه‌ای چون طراحی یک برنامه درسی یا روش تدریس است که به یک سؤال پژوهشی پرداخته شود. گرچه مطالعات توصیفی ساده مشاهدات مهم و راهکارهای ابتکاری مانند شیوه‌های ارزشیابی را گزارش می‌دهند، لیکن یافته‌های این مطالعات تعمیم‌پذیری کمی دارند.

۲- مطالعات کیفی: در این مطالعه موارد زیر ممکن است به کار گرفته شوند:

- ❖ به عنوان مقدمه‌ای بر تحقیقات کمی
- ❖ جمع‌آوری داده‌هایی که مکمل داده‌های کمی باشند.
- ❖ کشف پدیده‌های پیچیده که قابل بررسی توسط تحقیقات کمی نیستند.

شواهد بدست آمده از مطالعات کیفی به محیط‌های متفاوت قابل انتقال می‌باشند. در تحقیق کیفی پژوهشگر ممکن است از مصاحبه، بحث گروهی متمرکز (Focus group)، مطالعات موردی، تحلیل متن (Text analysis) و مشاهده استفاده نماید. در خلال مطالعات کیفی پژوهشگران مایلند به شواهدی دست یابند که محیط‌های متفاوت قابل انتقال باشد. در مطالعات کیفی عبارت پایایی (Reliability) داده‌ها با مفهوم قابلیت اعتماد (Trustworthiness) و عبارت روایی (Validity) با صحت (Authenticity) جایگزین می‌شود.

۳- مطالعات سنجش یا روانسنجی: در این مطالعات ابداع یک ابزاری برای سنجش یا اندازه‌گیری مورد توجه می‌باشد. در این بخش، به دو موضوع عمده که در اندازه‌گیری اهمیت ویژه دارند؛ روایی و پایایی ابزارهای اندازه‌گیری پرداخته می‌شود.

روایی بیانگرآن است که یک ابزار اندازه‌گیری به طور واقعی تا چه حد آنچه را که برای اندازه‌گیری آن طراحی شده است، اندازه‌گیری می‌گیرد. انواع روایی که معمولاً مورد بررسی قرار می‌گیرند، عبارتند از:

۱) روایی صوری: دربرگیرنده تناسب ظاهری ابزار اندازه‌گیری با آنچه اندازه‌گیری می‌گیرد، است. در تحقیقات مربوط به آموزش پزشکی، به عنوان نمونه روایی صوری به میزان انطباق محیطی که دانشجوی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد با دنیای واقعی اشاره دارد.

۲) روایی محتوا: نکته اصلی در روایی محتوا، نمونه‌گیری مناسب

در شماره بعدی می‌خوانید:

پژوهش در آموزش

شاپ

صاحب امتیاز: دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

مدیر مسئول: آقای دکتر کاظم قائمی

سرمدیر: آقای دکتر فرشید عابدی

مدیر اجرایی: خانم دکتر ریحانه هوشیار

نویسندگان این شماره: خانم دکتر خدیجه فرخحال، آقای دکتر ابوالفضل وقار سیدین

ویراستار ادبی: آقای دکتر محمد اسماعیل حنفی بجد